

INVESTERING VIA AANDELEN ALS STEUN VOOR EEN MEER COMPETITIEVE VISSERIJ IN DE OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN, ANNO 1787

Erwin Mahieu

Erwin Mahieu

Verzamelaar van zowat alles wat met Oostende en de kust te maken heeft

Oude dorpsweg 51, 8490 Varsenare

Tel.: 0479 21 73 59

E-mail: erwin.mahieu@skynet.be

VISSERIJSTEUN IN DE 18DE EEUW: VAN VRIJSTELLING VAN TAKS NAAR PROTECTIONISME

De visserij in de Oostenrijkse Nederlanden kende in de 18de eeuw een wisselvallig verloop. Om deze bedrijfstak te laten heropleven werden in de eerste decennia van de 18de eeuw een aantal maatregelen genomen zoals de vrijstelling van taksen op vaartuigen, vis, zout, touwwerk en gereedschappen. Daarnaast werden havenonderhoudswerken uitgevoerd of werd de infrastructuur van kaaien en havens verbeterd (Hovart, 1985).

Maar zoals Frankrijk, Engeland en Nederland ging ook het Oostenrijkse bewind in de tweede helft van de 18de eeuw protectionistische maatregelen treffen ter bevordering van de nationale visserij. In 1764 kwam er een invoerverbod voor haring en werden de taksen op het vervoer van vis afkomstig van de nationale visserij opgeheven (1765). In 1783 werd alle gezouten vis, door vaartuigen van de Oostenrijkse Nederlanden gevangen, vrijgesteld van gemeentelijke belastingen en mijngelden en in 1785 kwam er een invoerverbod voor kabeljauw (Hovart, 1985).

Deze laatste maatregel bracht in 1785 enkele ondernemers op het idee om fors te investeren in de visserij en vooral in de visserij op kabeljauw. De protectionistische maatregel schermde immers de eigen afzetmarkt af voor de uit het buitenland (Holland) ingevoerde kabeljauw waardoor de investering minstens rendabel zou zijn.

ACTION

Sub N.º 34. de Cinq Cents Florins Courant de Brabant
en faveur de Monsieur *Pierre Van Schoor*
dans

L'ARMEMENT

Pour la Pêche Nationale sous la Direction de
Mr Pierre Van Schoor de Bruxelles.
Mr Auguste Wieland d'Ostende.

Cet Armement sera formé d'un Capital de QUATRE-VINGT-MILLE
Florins Courant de Brabant, divisé en CENT SOIXANTE Actions de
Cinq Cents Florins chacune.

On paiera un quart de la Souscription à la première requête des
Directeurs, un autre quart trois mois après que la Souscription aura
été complétée, le surplus restant des Directeurs le souscrivent ultérieu-
rement de la même que le nombre de Ballons délégués à cet Armement
pourra être porté de un à deux.

On paiera aussi à tous les Châloupes en tout chaque Actionnaire
pourra voir chez l'un ou l'autre des Directeurs le Compte général de
l'Action de mille bon avec les pièces justificatives de ce continuera à rendre
les comptes séparés de chaque Armement.

Chaque année le 1. d'Avril les Actionnaires trouveront chez les Di-
recteurs un résumé ou compte général de tout le produit de l'Armement
de recevoir le dividende dû à chaque Action.

Les directeurs préteront pour tout (sauf les Commissions ordinaires
ajoutées aux Armements de la Pêche, c'est-à-dire deux pour cent sur
l'Armement, cinq pour cent sur le Poisson frais, de sept & demi pour
cent sur le Poisson salé, de sept pour cent sur le poisson de sel à la Vierge
des Poissons, de quinze des Arbres, mais de louer des Magasins de
des Esquilles sont à charge de la Société.

On peut être persuadé de la plus grande économe dans l'achat de
essences des Châloupes, & que la direction restera toujours avec la
plus grande fidélité aux intérêts de la Société.

On déléguera aux Intérêts des Actions pour le nombre qu'ils auront
souffert, de à la présentation du Compte général les Directeurs confieront
au des des Actions les souscrivent qui auront été faites sur celles,
en notant les quinquante ou cinquante qu'ils auront souffert.

Il est convenu que cette Société sera pour le terme de Dix Ans à
commencer le premier Avril 1787. & qu'après la révolution de ce terme
les Actionnaires ne pourront pas aucun prétexte demander une liqui-
dation finale.

La propriété des Actions pourra être vendue de toute manière au moins
des Esquilles ajoutées dans le Commerce, mais la direction devra être
provenue de ce transport de se réserver le droit de rachat au profit de la
Société & au Prix de la Vente, pendant le terme de huit ans à dater
du jour que l'un des Directeurs aura eul provenu de cette Vente, mais
après ce terme, & d'après la décision par sera, soit pour prendre les
Actions vendues au profit de la Société, ou pour reconnaître un sous-
crivant Propriétaire, en ajoutant le transport qui aura été fait.

Les Actionnaires qui refuseront en déclin de faire les Paiements dans
le terme que la direction aura prescrite à eux-mêmes des Actions, pro-
duites les sommes déjà payées à compte de leurs Actions de seront dé-
chus de tous droits de propriété de leurs Actions, qui dès lors seront
échus de retourner au profit de la Société.

Quoiqu'il s'écoule des Actions que la Société commencera la première
Avril 1787. cependant si les Directeurs trouvent occasion de recevoir en
moins quelques Navires avant cet époque, ils le feront, bien entendu
que cela n'empêchera pas le terme convenu de que le bénéfice en re-
sultera sera au profit de la Société.

Pierre Van Schoor
Auguste Wieland

Fig. 1 Voorzijde (recto) van het aandeel van 500 Brabantse Gulden. Het aandeel draagt het nummer 34, waardoor we mogen aannemen dat toch minstens op zoveel deelbewijzen werd ingeschreven.

Fig. 2 Keerzijde (verso) van het aandeel, dat op 1 oktober 1786 werd ondertekend door Pierre Van Schoor en August Wieland, de directeurs van de onderneming.

KAPITAALINJECTIE DOOR MIDDEL VAN AANDELEN

Om het nodige kapitaal van 80.000 Brabantse Gulden bijeen te brengen werden 160 aandelen ter waarde van 500 Gulden op de markt gebracht (fig. 1 en 2). De onderneming zou op 1 april 1787 van start gaan voor een periode van 10 jaar. Ze stond onder leiding van de directeurs Pierre Van Schoor uit Brussel en August Wieland uit Oostende. Beiden zouden de onderneming leiden en instaan voor de aankoop en de uitrusting van de vissersschepen.

Het te investeren bedrag moest voor 25% betaald worden bij inschrijving op het aandeel en na drie maanden moest een volgende schrijf van 25% voldaan worden. De overige 50 % moest ter beschikking gesteld worden van de onderneming op het moment dat de directeurs dit nodig achtten om schepen of uitrusting aan te kopen.

De directeurs kregen een commissie a rato van 2% op de uitrusting van de schepen, 5% op de aangevoerde verse vis en 7,5 % op gezouten vis. De huur van magazijnen en het loon van medewerkers was voor rekening van de onderneming. Beide bestuurders verzekerden dat de aankopen en de uitrusting van de schepen met de grootste omzichtigheid en in het belang van de onderneming zouden gebeuren. Vóór het verstrijken van de periode van 10 jaar kon het geïnvesteerde kapitaal in het aandeel niet teruggevorderd worden.

De directeurs waren verplicht om voor elk uitgereed schip een gedetailleerde boekhouding bij te houden. Elk jaar, op 1 april, werd de algemene rekening voorgelegd, waarna de investeerders dividend werden uitgekeerd in verhouding tot het geïnvesteerde kapitaal.

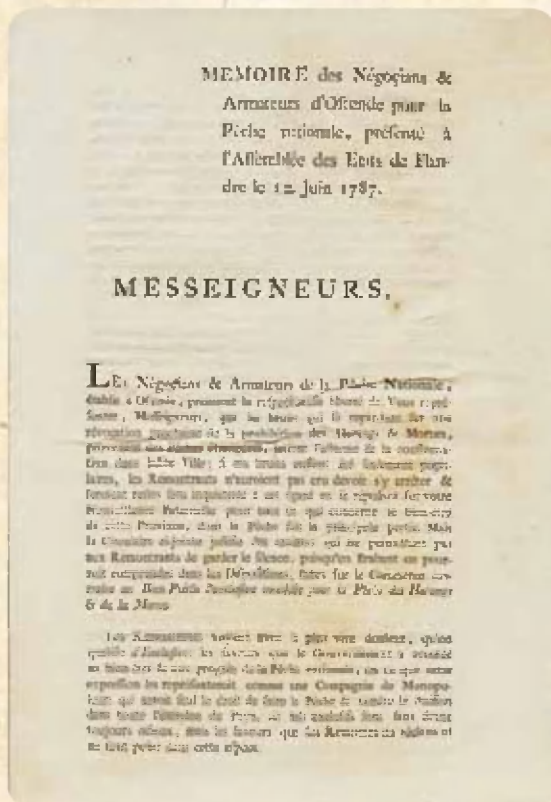

Fig. 3 Voorblad van de zeven bladzijden tellende memorie van toelichting waarin de Oostendse reders Ricour, Wieland en De Bal pleiten voor het behoud van het invoerverbod van buitenlandse vis (kabeljauw en haring).

DE OVERHEID VERANDERT VAN BELEID

Op hoeveel aandelen er werd ingeschreven en of het beoogde kapitaal volledig bijeen kon worden gebracht weten we niet. Feit is dat het landsbestuur in het voorjaar van 1787 het geweer van schouder veranderde. In een omzendbrief van de Staten van Brabant, gedateerd op 24 mei 1787, werd aangekondigd dat het invoerverbod voor onder andere kabeljauw (uit Holland) zou worden opgeheven. Daarmee zou het exclusieve recht om de inlandse markt te bevoorraden met vis gevangen door vissersschepen onder de eigen (nationale) vlag verdwijnen!

De directeurs Van Schoor en Wieland zagen de bui hangen. Het alleenrecht om de inlandse markt te bevoorraden van vis (kabeljauw) was hét argument om te investeren in hun onderneming. Deze maatregel zou niet alleen nieuwe aandeelhouders weerhouden, ook het rendement van de onderneming kwam op de helling te staan!

In een memorie van toelichting (dd. 12 juni 1787), waarin de economische belangen van een eigen nationale visserij werd onderlijnd, pleit men om de protectionistische maatregel te handhaven (fig. 3). Daarin wijzen de Oostendse reders L.J. Ricour, August[e] Wieland en François De Bal op de economische heropleving die reeds viel op te merken in de visserij en aanverwante nijverheden. De verpauperde vissersbevolking had terug perspectief en de algemene economische belangen evolueerden in gunstige zin. Maar het landsbestuur hield voet bij stuk en het invoerverbod voor (gezouten) kabeljauw werd in 1787 en voor haring in 1788 afgeschaft. In plaats daarvan kwam er een taks die bestemd was "om premies ter bevordering van de nationale visserij" te kunnen toekennen (Hovart 1985).

De reden waarom de overheid de protectionistische maatregel(en) ophief vinden we o.a. terug in "Allégations contre la pêche nationale (1787-1788)" (Pêche Maritimes 1836, p. 33-35). De overheid verweet de bestuurders van het vissersbedrijf een slecht beleid te voeren. Niettegenstaande de grote vraag, bleven grote hoeveelheden vis immers opgestapeld liggen in de pakhuizen. Een ander argument om het invoerverbod voor gezouten kabeljauw op te heffen lag in het feit dat de kwaliteit van de gezouten inlandse vis inferieur was aan deze uit Holland. Een derde argument betrof de (enorme) prijsstijging van de vis gevangen door de vissersschepen onder nationale vlag, terwijl de vis aangevoerd uit het buitenland (Holland) tegen circa de helft van de prijs op de markt kon worden gebracht.

BEDENKING EN BESLUIT

Nauwelijks twee jaar na het verbod om gezouten kabeljauw uit het buitenland in te voeren, wijzigde de overheid zijn beleid drastisch. Investeerders hebben nauwelijks de tijd gehad om op de geboden opportuniteit in te spelen. Het vergaren van het benodigde kapitaal vraagt immers tijd om de beoogde doelstellingen te kunnen financieren. Vreesde de overheid dat de monopoliepositie van de investeerders de markt zou scheeftrekken of dat met de aanvoer van vis speculatief zou omgesprongen worden om de prijs kunstmatig hoog te houden? Zeevis was immers een niet onbelangrijk onderdeel van de nationale voedselbevoorrading! Door te kiezen voor een prijs- en kwalitatiefgunstige buitenlandse aanvoer van (gezouten) vis plaatste de overheid de bevoorrading hoger dan de ontwikkeling van een eigen levenskrachtige visserijsector waardoor deze nijverheidstak in haar (nieuwe) economische ontplooiing werd afgeremd en gefnuikt.

REFERENTIES

Hovart, P. (1985). Zeevisserijbeheer in vroegere eeuwen: een analyse van normatieve bronnen. Mededelingen van het Rijksstation voor Zeevisserij (CLO Gent), 206. Rijksstation voor Zeevisserij: Oostende. III, 192, VII pp. www.vliz.be/imis/imis.php?module=ref&refid=11106

Z.n. Pêches Maritimes pratiquées sous Pavillon Belge (2e cahier), 1836, 45 pp.